

Kritik mot en tjänsteman hos Länsstyrelsen i Jämtlands län som brustit i saklighet vid kontakter med en enskild

Beslutet i korthet: En tjänsteman hos länsstyrelsen har i mejl till en enskild vid flera tillfällen uttryckt sig på ett sätt som strider mot kravet på saklighet i 1 kap. 9 § regeringsformen, bl.a. genom att lämna felaktiga uppgifter och uttala sig om hur vissa skador uppstått utan att ha ett tillräckligt underlag för sina slutsatser. JO ser allvarligt på tjänstemannens agerande och kritiserar honom för det.

Bakgrund

Den 20 maj 2021 publicerade Länstidningen Östersund en artikel med rubriken ”Fornminnen stängs av efter ökat slitage”. Enligt artikeln hade cyklister bidragit till skador på fornminnet Tibrandshögen på Rödön och det framgick att länsstyrelsen skulle vidta åtgärder. AA kontaktade länsstyrelsen via mejl och frågade hur man kommit fram till att just cyklister bidragit till ett ökat slitage på fornlämningen samt efterfrågade en bakgrund eller ett underlag för beslutet om cykelförbud på fornminnet. Han hade då kontakt med handläggaren BB. Efter viss mejlkorrespondens hänvisade BB den 24 maj 2021 AA att fortsättningsvis kontakta hans chef.

Anmälan

I en anmälan som kom in till JO den 8 september 2021 förde AA fram klagomål mot Länsstyrelsen i Jämtlands län och BB för att denne efter den 24 maj fortsatt att kontakta AA och för vad BB då uttryckt. Till anmälan och senare gjorda kompletteringar bifogade AA en mejlkorrespondens med länsstyrelsen. AA förde sammanfattningsvis fram följande.

I ett mejl den 28 maj 2021 antydde BB att AA skadat fornlämningen. I mejlet skrev han bl.a. detta.

”Om du vill överklaga för att kunna fortsätta att skada fornlämningen får du vända dig till din riksdagsman för att söka ändra i lagen.”

Den 8 september 2021 kontaktade BB åter AA via mejl. AA anklagades för brott och pekades ut som företrädare för en cykelklubb utan att AA själv nämnt

det. Vidare hotade BB att åtalsanmäla cykelklubben, vilket gjordes på oklara grunder. BB:s agerande är inte myndighetsmässigt.

I mejlet uppgav BB att länsstyrelsen sammanställt en intern rapport över de skador som konstaterats. Vidare lämnades en redogörelse för hur skadorna sannolikt uppstått och för konsekvenserna av skadorna. Därefter framgick följande.

”Länsstyrelsen förbereder nu för nästa steg. Det vi diskuterar är en åtalsanmälan som då kommer att riktas mot Östersunds cykelklubb, som är den enda aktören i Jämtland med kapacitet att utföra skadegörelse av den här kalibern. Med detta följer konsekvenser av att vi som myndighet kommer att vara tvingade att lämna ut handlingarna till pressen. Alternativet är att klubben bestämmer sig för att ta ansvar för vad man åstadkommit. Backen behöver grusas upp, gräs planteras mm, vilket måste ske med handkraft till exempel. Det skulle säkert se bättre ut om ni visar er beredda att ta ansvar för vad ni gjort.”

Av ett mejl från BB till AA, skickat den 21 september 2021, framgick följande.

”Hej

Då vi inte har kunnat se någon vilja från cykelklubben att ta ansvar för det man ställt till med beslöt länsstyrelsen igår att gå vidare med en åtalsanmälan för skadegörelse på lagskyddad fornlämning. Till denna kommer också skadeståndsanspråk gällande kostnaderna för återställning.

Hade kanske hoppats lösa detta på ett annat sätt”

Den 22 september 2021 skickade BB ett mejl till ordföranden i Östersunds cykelklubb. I mejlet skrev han bl.a. detta.

”Därefter har jag i strid ström fått ta emot alltfler och allt otrevligare mejl från AA som säger att han representerar er klubb. Han har också ringt mina chefer och senast hotat med att han spelade in samtalet för att använda juridiskt.

Hans agerande har lett till att vi nu förbereder en åtalsanmälan och ett skadeståndsanspråk mot er klubb.

Ett betydligt bättre läge för alla parter hade varit om klubben varit beredd att ta ansvar för vad som skett och varit beredda att i samråd med oss sätta in åtgärder.

Företräder AA verkligen er, eller finns det någon mer sansad människa att tala med på klubben?”

Utredning

JO hämtade inledningsvis in handlingar och muntliga upplysningar från Länsstyrelsen i Jämtlands län. Av minnesanteckningar från en tf. enhetschef hos länsstyrelsen framgår att det på ett möte den 20 september 2021 konstaterats att någon åtalsanmälan inte är planerad. Länsstyrelsen uppgav vidare till JO den 28 september 2021 att man inte hade något tillsynsärende eller ärende om åtalsanmälan som gällde Tibrandshögen.

Länsstyrelsen yttrade sig till JO den 17 december 2021, efter att berörda befattningshavare fått tillfälle att lämna synpunkter.

Vad gäller skadorna och eventuell åtalsanmälan uppgav länsstyrelsen följande. Länsstyrelsen tar aldrig kontakt med enskilda när den överväger att göra en

åtalsanmälan. Den berörda handläggaren utredde och dokumenterade skadorna. Länsstyrelsen borde rätteligen ha utrett skadorna tillräckligt för att veta om det fanns anledning att misstänka brott och om så varit fallet, överlämnat en åtalsanmälan till polis eller åklagare. Länsstyrelsen bedömer att tillvägagångssättet brustit i förhållande till ordinarie förfarande. Länsstyrelsen beklagar detta och kommer omgående att utreda och handlägga ärendet enligt ordinarie förfarande.

Länsstyrelsen redovisade sammanfattningsvis följande bedömning. Efter att den berörda handläggarens chef återkopplat till AA hade handläggaren ytterligare kontakt med AA. Enligt länsstyrelsen har handläggaren tyvärr inte formulerat sig på ett sätt som myndigheten önskar att en medarbetare ska uttrycka sig på. Kontakterna är inte heller förenliga med kraven på att myndigheter ska iaktta saklighet och opartiskhet. Länsstyrelsen beklagar detta och skulle omgående ha frångått handläggarens kontakterna med AA och tydliggjort de krav som ställs på tjänsteutövning. Länsstyrelsen har vidtagit ett flertal åtgärder för att undvika den här typen av händelser. På länsstyrelsens personaldag, som hölls för hela personalstyrkan under hösten 2021, var temat ”Vår vision och värdegrund”. Länsstyrelsen har även utbildning med inriktning på tjänstemannarollen för alla anställda.

AA kommenterade länsstyrelsens yttrande.

Rättslig reglering

Av 1 kap. 9 § regeringsformen följer att företrädare för det allmänna i sin verksamhet ska beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet (objektivitetsprincipen).

Kravet på saklighet i 1 kap. 9 § regeringsformen innebär att anställda vid myndigheter har en skyldighet att bemöta dem som vänder sig till myndigheten på ett korrekt sätt och att en myndighetsperson ska hålla sig till den sakfråga som myndigheten ska avgöra visavi den enskilde. Ett gott bemötande är viktigt både för att den enskilde har rätt till det och för att förtroendet för den offentliga förvaltningen ska kunna upprätthållas. (Se bl.a. bet. 2007/08:KU6 s. 14 f. med hänvisningar, Bull och Sterzel, Regeringsformen [2019, Juno] s. 54, JO 2014/15 s. 368 och 2020/21 s. 387.) Kravet på saklighet innebär också att myndigheters åtgärder och beslut inte får utgå från ovidkommande hänsyn och vara godtyckliga utan ska vara rationella och logiskt motiverade (se t.ex. JO 2015/16 s. 456 och 2020/21 s. 353.)

Objektivitetsprincipen återfinns även i 5 § förvaltningslagen, som ett uttryck för en av grunderna för en god förvaltning.

Vidare framgår av 6 § förvaltningslagen att en myndighet ska se till att kontakterna med enskilda blir smidiga och enkla. Myndigheten ska lämna den enskilde sådan hjälp att han eller hon kan ta till vara sina intressen (serviceskyldighet).

Bedömning

Jag har begränsat min granskning till de uttalanden som länsstyrelsens handläggare BB gjort i de mejl som JO fått del av och som redovisats inledningsvis.

Det grundlagsstadgade kravet på saklighet innebär att en tjänsteman inte bara ska uttrycka sig och uppträda korrekt utan också neutralt och professionellt.

Av det som kommit fram kan jag konstatera att BB vid flera tillfällen, både i kontakt med AA och med en viss cykelklubb, uttalat sig på ett sätt som strider mot grundlagens krav på saklighet. Jag vill särskilt peka på följande.

Det framgår av utredningen att länsstyrelsen inte hade något tillsynsärende eller ärende om åtalsanmälan som gällde Tibrandshögen när BB hade kontakt med AA i september 2021. BB:s uppgift i mejlet den 21 september att länsstyrelsen beslutat att göra en åtalsanmälan är alltså felaktig. Även i mejlet den 22 september förde han fram ett påstående om en åtalsanmälan.

Vidare framgår att BB gett uttryck för uppfattningen att det var cykelklubben, där AA var medlem, som orsakat skadorna på Tibrandshögen. Länsstyrelsen har dock inte hänvisat till någon utredning som gav stöd för BB:s uppfattning. Inte heller i övrigt har det kommit fram att det fanns någon utredning som gav stöd för att cykelklubben orsakat skadorna. Jag kan inte förstå utredningen på något annat sätt än att BB inte hade ett tillräckligt underlag för slutsatsen om hur skadorna uppstått när han förde fram sin uppfattning till AA och cykelklubben.

BB uttalade i mejlet den 8 september 2021 att länsstyrelsen skulle kunna bli tvingad att lämna ut handlingar om skadornas uppkomst till medierna. Detta kan inte uppfattas som något annat än en påtryckning för att få AA att erkänna att klubben haft en del i skadorna på fornlämningen.

BB har också i flera av mejlen uttryckt sig raljant om AA.

Jag ser allvarligt på BB:s agerande, och han förtjänar kritik för det.

Vad AA har anfört i övrigt ger inte anledning till några uttalanden från min sida.

Ärendet avslutas.